

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 8/4 2019 s. 2256-2281, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLETİŞİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ*

Kamil UYGUN**

Alaattin ARIKAN***

Geliş Tarihi: Şubat, 2019

Kabul Tarihi: Ekim, 2019

Öz

Bu araştırmanın amacı, Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesidir. Araştırmanın katılımcılarını, 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünde 1., 2., 3., ve 4. sınıflarda öğrenim gören 249 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada, tarama modeli uygulanmıştır. Araştırma için öncelikle literatür taraması yapılmış olup ardından kişisel bilgi formu ve iletişim becerileri envanteri aracılığıyla Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin veriler toplanmıştır. Verilerin analizinde t-testi ve tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara bakıldığında, Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu, davranışsal boyuttaki iletişim becerileri puanlarının, zihinsel ve duygusal boyuttaki iletişim becerileri puanlarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri cinsiyete, akademik başarıya, sınıf düzeyine göre anlamlı farklılık gösterirken; öğrenim görülen lise, üniversite, anne - baba mesleği, aile gelir düzeyi, kardeş sayısı, uzun süre yaşamış oldukları yerleşim birimi ve teknoloji kullanma sıklıklarına göre anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal bilgiler, sosyal bilgiler öğretmen adayları, iletişim becerisi, sosyal beceri.

DETERMINATION OF THE SOCIAL STUDIES TEACHER CANDIDATES COMMUNICATION SKILLS

Abstract

The aim of this study is to investigate the communication skills of prospective teachers in terms of various variables. In the spring semester of 2017-2018 academic year, 249 teacher candidates studying in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades of the Social Studies Teaching Department of the Faculty

*Bu çalışmanın bir bölümü, II. Uluslararası Eğitim Araştırmaları ve Öğretmen Eğitimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Dr. Öğr. Üyesi; Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, kamil.uygun@usak.edu.tr

*** Arş. Gör.; Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Eğitimi ABD, alaattin.arikan@adu.edu.tr

of Education of Aydın Adnan Menderes University and Uşak University formed the participants. In the research, the survey model was applied. For the research, firstly a literature review was performed and then data was gathered about the communication skills of Social Studies teacher candidates through the personal information form and the inventory of communication skills. In the analysis of the data t-test and one-way analysis of variance was performed. According to the findings of the research; It was seen that social studies teacher candidates' communication skills levels were high, and behavioral communication skills scores were higher than communication skills scores in mental and emotional dimensions. While communication skills of teacher candidates differed significantly according to gender, academic achievement and class level; It has been determined that there is no significant difference according to the high school, university, parent profession, family income level, number of siblings, long-term residence and frequency of using technology.

Keywords: Studies, social studies teacher candidates, communication skills, social skills.

1. Giriş

Eğitim sisteminin görevi; bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlere ayak uydurabilen nitelikteki insan gücünün yetiştirilmesidir. Bu bağlamda, eğitim kurumları ve eğitim programları bireylerin ve toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde düzenlenir (Narin, 2009). Bilginin sürekli değiştiği ve eskidiği bir çağda her şeyi bilen insan yerini bilgiye nasıl ulaşacağını bilen, öğrendiği bilgiyi hayatta işlevsel olarak kullanabilen, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, eleştirel düşünen, problem çözebilen girişimci, topluma ve kültüre katkı sağlayan insan tipine bırakmıştır (Aktın, 2010). Bu insan tipinin yetişmesinde ve yetiştirilmesinde iletişim becerileri önemli bir yer tutmaktadır. Gelişen teknoloji ve gelişen dünya iletişimi kolaylaştırmasının yanında aynı zamanda karmaşık bir hale getirmiştir.

Latince kökenli bir kelime olan iletişim “Communis” yani “ortak” kelimesinden gelmektedir. Dökmen (1994) iletişimi, iki birim arasında birbiri ile ilişkili olan mesaj aktarımı yani bilginin üretilmesi, aktarılması ve anlamlandırması süreci şeklinde tanımlamıştır. Oskay (1992), kişilerin ortamlarındaki nesne, olay ve olgularla ilgili değişmeler hakkında bilgi veren, bunlara ilişkin bilgilerin aktarımı, benzer duyguları birbirine ifade edenlerin bildirişimleri, demiştir. Yalın (2003) tarafından iki veya daha fazla birey arasında anlamları ortak kılma süreci olarak ifade etmiştir. Sayers *vd.*'ne (1993) göre ise çeşitli amaçlara varmak için sözcüklerin ve diğer sembollerin kullanılmasıdır. Yüz ifadeleri, vücut hareketleri ve fiziksel görünüm, bu diğer semgelere örnek verilebilir (*akt.* Acar, 2009).

Bireylerin sağlıklı ilişkiler kurması, iletişim becerilerinin geliştirilmesine bağlıdır. İletişim, kişilerin düşünce, duygu, tutum, inanç ve fikirlerini birbirlerine aktarma yeteneği şeklinde ifade edilebilir (Alper, 2007). İletişim becerisi; sözlü ve sözsüz iletişim, iletişime

istekli olma, etkili dinleme, doğru geri ileti verme, dili etkin kullanma, doğru benden dili kullanma, empati gibi bir dizi sosyal beceriyi içerisinde barındırır. Günümüzde yaşanan birçok sorunun temelinde yanlış veya eksik iletişim yatmaktadır. İletişim becerisi bireyin yaşam kalitesini doğrudan etkilemektedir. İletişim konusunda sorun yaşayan bireyler yalnızlaşır yabancılaşır, sosyal ilişkilerinde başarısızlık yaşar, bu durum bireylere ruhen hasarlar verebilirken, iletişim becerisi gelişmiş bireyler ise karşılaştığı sorunlarla etkin olarak başa çıkabilir, kurduğu uzun ve sağlıklı ilişkilerle hayatında daha başarılı olabilir (Özerbaş, Bulut ve Usta, 2007). İnsanlığın dünyaya gelişiyle çevresiyle etkileşime geçmesi vazgeçilmez bir durumdur. Bu durumu şekillendiren duygu ve düşünce hâlimizken, yönlendiren ve etkileşimimizi sağlayan ise iletişimdir (Maden, 2013).

İletişim sosyal bir varlık olan insanın en temel ihtiyaçlarından biridir. Çünkü birey toplumsal ilişkilerini ancak iletişim yoluyla sürdürebilir. Bu nedenle insanların doğumundan itibaren özellikle de meslek hayatlarında işlerinin gerektirdiği farklı türlerde iletişim becerilerini kazanmaları gerekmektedir. Mesleği gereği insanlarla doğrudan iletişim kurması gereken öğretmen, doktor, avukat, bankacı ve polis gibi meslek gruplarında bu gereksinim ayrıca önem kazanmaktadır. Özellikle alan bilgisinin yanı sıra öğretmenlik mesleği yapısı gereği sınıf içinde ve sınıf dışında iletişim becerisinin dinamik olarak kullanılmasını gerektirmektedir (Yılmaz, Üstün ve Odacı, 2009). Öğretmenin sınıftaki başarısında sosyal yeterliliği, teknik yeterliliğinden daha etkilidir (Tan ve Tan, 2015). Aslında eğitim en genel manada bir iletişim süreci, öğretmenlik de bir iletişim mesleğidir (Dilekmen vd., 2008). Yapılan araştırmalar öğrencinin öğretmeniyle kurduğu iletişimin sosyal, zihinsel ve duygusal gelişiminde, öğrenmesinde, akademik başarısında eğitim hayatına olan tutumunda ve okula uyumunda belirleyici faktörlerden biri olduğunu göstermektedir (Ekici, Günhan ve Anılan, 2017; Yılmaz, Üstün ve Odacı, 2009). Bireyin doğumundan itibaren başlayan iletişim süreci, öğrenim hayatı boyunca zenginleşerek devam eder (Ocak ve Erşen, 2015). Dolayısıyla okul yalnızca nesnel bilgilerin kazandırıldığı bir yer değil, kişilerarası yoğun iletişimin ve etkileşimin yaşandığı, iletişim becerilerinin kazandırıldığı bir eğitim yuvasıdır (Baltacı, 2014). Okulda kazandırılan iletişim becerileri, bireylerin mezun olduktan sonra evde çeşitli ortamlarda yani yaşantısının her anında kullanabilecekleri yararlı becerilerdir (Özerbaş, Bulut ve Usta, 2007).

İletişim becerisi, eğitimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesinin en temel koşuludur. Bu sebeple 2017 yılında yayınlanarak okullarda uygulamaya konulan müfredatın birçok yerinde iletişim ve iletişim becerilerine atf yapılmıştır (Uygun, 2018). Ayrıca Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nda temel beceriler arasında yer almıştır. Programın özel amaçları arasında da "Toplumsal ilişkileri düzenlemek ve karşılaştığı sorunları çözmek için temel iletişim

becerileri ile sosyal bilimlerin temel kavram ve yöntemlerini kullanabilmeleri” ifadesi yer almıştır. Programda anadilde iletişim ve yabancı dilde iletişim, kültürel farkındalık ve ifade olarak isimlendirilen anahtar yetkinliklerin ve iletişim becerilerinin kazandırılmasında şüphesiz ki en önemli görev öğrenciye rehberlik edecek ve onlara rol model olacak olan öğretmenlere düşmektedir. Öğrencilere kazandırılması beklenen bu özelliklerin öncelikle öğretmenlerde var olması gerekmektedir. Öğretmenlerin henüz birer öğretmen adayyken öğrenim gördükleri yükseköğretim kurumlarında öğretmenlik mesleğinin gerektirdiği bilgi, beceri ve donanımların kazanarak mezun olmaları beklenmektedir. Bu nedenle öğretmenlere yükseköğrenimleri esnasında verilen iletişim becerilerini geliştirmeye dönük eğitimlerin ne derece etkili olduğu, yeterli olup olmadığı araştırmaya muhtaçtır. Bu nedenle öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin ve bunları etkileyen değişkenlerin ortaya konması önem arz etmektedir.

Literatür incelendiğinde Pehlivan (2005), sınıf öğretmenliği; Özerbaş, Bulut ve Usta (2007), fen bilgisi öğretmenliği, matematik öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği ve sosyal bilgiler öğretmenliği; Özden Tepeköylü (2007), beden eğitimi ve spor öğretmenliği, antrenörlük eğitimi spor yöneticiliği; Yılmaz ve Çimen (2008), beden eğitimi öğretmenliği; Dilekmen, Başçı ve Bektaş (2008), ilköğretim matematik, fen bilgisi, psikolojik danışma ve rehberlik; Yılmaz, Üstün ve Odacı (2009) okul öncesi eğitimi; Kılıçgil, Bilir, Özdiç, Eroğlu ve Eroğlu (2009), beden eğitimi ve spor yüksekokulunda; Çiftçi ve Taşkaya (2010) sınıf öğretmenliği; Gülbahçe (2010), beden eğitimi öğretmenliği, eğitim bilimleri, matematik öğretmenliği, coğrafya öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği; Çetinkaya (2011), Türkçe öğretmenliği; Tümkaya (2011), sınıf öğretmenliği; Elkatmış ve Ünal (2014), sınıf öğretmenliği, Ocak ve Ersen (2015), fen bilgisi öğretmenliği, sınıf öğretmenliği, ilköğretim matematik öğretmenliği, sosyal bilgiler öğretmenliği, Türkçe öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği; Kadakal Dölek (2015, eğitim fakültesinde; Yıldız ve Kurtuldu (2016), müzik öğretmenliği; Aydın, Çelik ve Baş (2017), beden eğitimi ve spor öğretmenliği; Milli ve Yağcı (2017), müzik ve resim iş öğretmenliği, Türkçe eğitimi ve fen bilgisi eğitimi anabilim dallarında öğrenim gören öğretmen adaylarının iletişim becerilerini çeşitli değişkenler (üniversite, mezun olunan lise, okunan bölüm, öğretim türü, sınıf, yaş, cinsiyet, yaşadıkları yerleşim birimi, ailenin bireye karşı tutumu, genel arkadaşlık ilişkisi vb.) açısından ele alındığı görülmüştür.

Bu araştırmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarıyla ilgili cinsiyet, sınıf düzeyleri, akademik başarı, öğrenim görülen lise, üniversite, anne- baba mesleği, aile gelir düzeyi, kardeş sayısı, uzun süre yaşanan yerleşim birimi ve teknoloji kullanım sıklığı gibi değişkenler kullanılarak iletişim becerileri incelenmiştir.

1.1. Amaç ve Alt Problemler

Bu çalışmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesidir. Çalışmanın alt problemleri ise;

1. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri nedir?
2. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
3. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri öğrenim görmüş oldukları liselere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
4. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri öğrenim görmekte oldukları üniversitelere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
5. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
6. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri akademik başarılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
7. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri uzun süre yaşamış oldukları yerleşim birimlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
8. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri aile gelir durumlarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
9. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri anne mesleklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
10. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri baba mesleklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
11. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri kardeş sayılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?
12. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri teknoloji kullanma sıklıklarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın amacı doğrultusunda, tarama (survey) modeli uygulanmıştır. Tarama modeli, geçmişte veya günümüzde var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi hedefleyen bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 1999).

2.2. Evren ve Örneklem

Uygun örnekleme ile hazırlanan bu araştırmanın katılımcıları, 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültelerinin Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümünde okuyan 249 öğretmen adaydır. Araştırmacıların görev yaptığı üniversiteler kolay ulaşılabilirlik nedeniyle seçilmiş olup Tablo 1’de katılımcıların sınıf ve cinsiyete göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Özellikleri

Sınıf	Cinsiyet	f	%
1	Kadın	37	14,9%
	Erkek	31	12,4%
2	Kadın	35	14,1%
	Erkek	22	8,8%
3	Kadın	38	15,3%
	Erkek	15	6,0%
4	Kadın	36	14,5%
	Erkek	35	14,1%
Toplam		249	100,0%

2.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri “Kişisel Bilgi Formu”, Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından geliştirilen “İletişim Becerileri Envanteri” aracılığıyla elde edilmiştir. 11 sorudan oluşan kişisel bilgi formu; öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, öğrenim görmüş oldukları lise, öğrenim görmekte oldukları üniversite, sınıf düzeyleri, akademik başarıları, uzun süre yaşamış oldukları yerleşim birimleri, aile gelir durumları, anne-baba meslekleri, kardeş sayıları, teknoloji kullanma sıklıkları) belirlemeye yönelik olarak araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır.

Ersanlı ve Balcı (1998) tarafından 5’li likert şeklinde hazırlanan İletişim Becerileri Envanteri 28’i olumlu, 17’si olumsuz tutumları ölçen toplam 45 maddeden oluşmaktadır. Envanterin; her biri 15 maddeden oluşan duygusal, zihinsel, davranışsal iletişim becerilerine yönelik olarak isimlendirilen 3 alt boyutu bulunmaktadır. Envanterin Kaiser Mayer Olkin (KMO) değeri .76 Barlett küresellik testi ($P < 0.001$) bulunması sonucunda gerçekleştirilen faktör

analizinde; madde ortak varyansı .49 ile .73 arasında değişmektedir. Envanterde yer alan 3 alt boyut toplam varyansın %61.26'sını açıklamaktadır. Envanterin güvenilirliğini ölçmek amacıyla yapılan test yarılama analizi .64 ve test tekrar test korelasyonu ise .68 olarak bulunmuştur. İç tutarlılığını belirlemek için yapılan Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı .72 bulunmuştur. Envanterin alt boyutlardan her biriyle toplam iletişim becerileri arasındaki korelasyonlar sırası ile .83, .73 ve .82' dir (Ersanlı ve Balcı, 1998).

Envanter, katılımcılara uygulandıktan sonra iç tutarlık katsayıları hesaplanmış ve envanterin geneli için .85, alt boyutları için ise; duygusal alt boyutta .72, zihinsel alt boyutta .72 ve davranışsal alt boyutta .73 olarak bulunmuş, sonuçlar tablo 2 de verilmiştir.

Tablo 2:Envanterin İç Tutarlık Katsayıları

	Cronbach Alpha
Davranışsal	.73
Duygusal	.72
Zihinsel	.72
Toplam	.85

İletişim Becerileri Envanteri'nin toplamından elde edilebilecek en yüksek puan 225, en düşük puan ise 45'tir. Envanterin her bir alt boyutundan alınabilecek en yüksek puan 75, en düşük puan ise 15'tir. Envanterden alınan toplam puanlar için 0-75 puan düşük, 75-150 puan orta, 150-225 puan yüksek düzeyde iletişim becerilerini gösterirken; alt boyutlarının yorumlanmasında ise 0-25 puan düşük, 25-50 puan orta, 50-75 puan yüksek düzeyde iletişim beceri düzeylerini göstermektedir. Envanterdeki toplam puanın yüksek olması bireyin iletişim beceri düzeyinin yüksek olduğuna işaret eder. Envanterin toplam puanına bakarak bireyin genel iletişim beceri düzeyi belirlenebileceği gibi her alt boyut ayrı ayrı değerlendirilebilir. Alt boyutların hangisinde puanı yüksek ise iletişim becerisi açısından bireyin o alt boyutta daha iyi olduğu ifade edilebilir (Ersanlı ve Balcı, 1998; Şara ve Güney, 2015).

Çalışmada kullanılan İletişim Becerileri Envanteri 2017-2018 öğretim yılı bahar döneminde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültelerinde 1, 2, 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören sosyal bilgiler öğretmen adaylarına araştırmacılar tarafından gerekli açıklamalar yapılarak uygulanmıştır. Ölçek öğretmen adaylarına 35 dakika süre verilerek dağıtılmıştır. Gönüllü olarak envanteri dolduran öğretmen adaylarından bu süre sonunda envanterler geri alınmıştır.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Veri toplama araçlarından elde edilen verilerin çözümlenebilmesi ve veriler üzerinde istatistiksel işlemler gerçekleştirmek için SPSS 23 programından faydalanılmıştır. Verilerin

yorumlanabilmesi için frekans ve betimleyici analizlerin yanı sıra envanterin geneli ve alt boyutlarından elde edilen puanların, belirlenen değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının tespiti amacıyla verilerin normal dağılım göstermesi sebebiyle t testi, tek yönlü varyans analizi (OneWay ANOVA) ve Tukey testinden yararlanılmıştır.

3. Bulgular

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri nedir?” sorusudur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Envanterinin toplamından ve alt boyutlarından aldıkları puanların ortalamalarını belirlemek amacıyla veriler betimsel istatistiğe tabi tutulmuş ve sonuçlar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Öğretmen Adaylarının İletişim Becerileri Envanterinden Aldıkları Puan Ortalamalarına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

Boyut	N	$\bar{X}$	DÜZEY
Duygusal	249	51,3	Yüksek
Zihinsel	249	53,7	Yüksek
Davranışsal	249	56,55	Yüksek
Toplam	249	161,55	Yüksek

Tablo 3 incelendiğinde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Becerileri Envanterinden aldıkları toplam puanların aritmetik ortalaması $\bar{X}=161,55$, alt boyutlar olan davranışsal alt boyutta $\bar{X}=56,55$, zihinsel alt boyutta $\bar{X}=53,7$ ve duygusal alt boyutta ise $\bar{X}=51,3$ olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre hem envanterin geneli hem de alt boyutları dikkate alındığında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmen adaylarının alt boyutlar içinde davranışsal iletişim beceri düzeylerinin zihinsel ve duygusal iletişim beceri düzeylerine oranla daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Yapılan çalışmada elde edilen veriler normal dağılım göstermektedir. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının cinsiyet değişkenine göre iletişim beceri düzeyleri arasında farklılık olup olmadığının belirlenebilmesi için bağımsız gruplar t-testi yapılmış ve sonuçlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Öğretmen Adaylarının Cinsiyetlerine Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin T-Testi Sonuçları

Boyut	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	t	p
Duygusal	Kadın	146	3,5059	,03690	247	3,434	,001
	Erkek	103	3,3010	,04810			
Zihinsel	Kadın	146	3,6575	,02724	247	3,962	,000
	Erkek	103	3,4744	,03921			
Davranışsal	Kadın	146	3,8721	,03506	247	4,080	,000
	Erkek	103	3,6460	,04345			
Toplam	Kadın	146	3,6785	,02813	247	4,477	,000
	Erkek	103	3,4738	,03708			

Yapılan t testi sonucunda, öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri hem envanterden alınan toplam puana göre [$t(247)=4,477$, $p<0.05$], hem de tüm alt boyutlarda cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Beceri puan ortalamaları incelendiğinde bu farklılığın kadın öğretmen adayları lehine olduğu anlaşılmaktadır. Literatür incelendiğinde yapılan çalışmaların büyük bir kısmında kadınların erkeklere oranla daha yüksek iletişim beceri düzeylerine sahip olduğu görülmüştür. Sonuçlar literatürle tutarlılık göstermektedir.

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri öğrenim görmüş oldukları liselere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim görmüş oldukları lise ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğretmen Adaylarının Öğrenim Görmüş Oldukları Liselere Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Lise	N	$\bar{X}$	Ss	Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	P
Duygusal	Düz Lise	91	3,30	,48812	Gruplar Arası	2,464	5	0,493	2,251	0,050
	Meslek	43	3,46	,43302						
	Anadolu	102	3,51	,45248						
	İmam Hatip	6	3,55	,43546	Grup İçi	53,206	243	0,219		
	Öğretmen	5	3,25	,65047						
	Açıköğretim	2	3,40	,75425						
Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248				
Zihinsel	Düz Lise	91	3,53	,32794	Gruplar Arası	1,443	5	0,289	2,162	0,059
	Meslek	43	3,64	,36005						
	Anadolu	102	3,59	,39501						

	İmam Hatip	6	3,76	,44969				
	Öğretmen	5	3,66	,20548	Grup İçi	32,439	243	0,133
	Açıköğretim	2	2,96	,61283				
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248	
	Düz Lise	91	3,72	,39772				
	Meslek	43	3,89	,46599	Gruplar Arası	0,993	5	0,199
	Anadolu	102	3,76	,47686				
Davranışsal	İmam Hatip	6	3,87	,50318				1,007 0,414
	Öğretmen	5	3,92	,27649	Grup İçi	47,950	243	0,197
	Açıköğretim	2	3,76	,23570				
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248	
	Düz Lise	91	3,51	,33741				
	Meslek	43	3,66	,37580	Gruplar Arası	1,061	5	0,212
	Anadolu	102	3,62	,38562				
Toplam	İmam Hatip	6	3,73	,43705				1,579 0,167
	Öğretmen	5	3,61	,35437	Grup İçi	32,670	243	0,134
	Açıköğretim	2	3,37	,12571				
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248	

Tablo 5 incelendiğinde öğretmen adaylarının öğrenim görmüş oldukları liselere göre iletişim becerilerinde hem envanterin geneli [F(248)= 1,579; p=.05], hem duygusal [F(248)= 2,251; p>.05], hem zihinsel [F(248)= 2,162; p>.05], hem de davranışsal alt boyutunda [F(248)= 1,007; p>.05] anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır.

Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri öğrenim görmekte oldukları üniversitelere göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları üniversite ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları üniversitelere göre iletişim beceri düzeylerine ilişkin bağımsız gruplar t-testi sonuçları

Boyut	Üniversite	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
Duygusal	ADÜ	124	3,4763	,04459	1,840	,067
	UŞAK	125	3,3664	,03983		
Zihinsel	ADÜ	124	3,5909	,03468	,385	,701
	UŞAK	125	3,5728	,03164		
Davranışsal	ADÜ	124	3,8140	,04051	1,254	,211
	UŞAK	125	3,7435	,03902		
Toplam	ADÜ	124	3,6271	,03455	1,419	,157
	UŞAK	125	3,5609	,03137		

Tablo 6 incelendiğinde hem envanterin genelinde [$t(247)=1,419$, $p>0.05$], hem de alt boyutlarında herhangi bir anlamlı farklılık görülmemiştir. Bu sonucu iki üniversitenin de benzer sosyokültürel çevreler içerisinde yer almasına ve öğretmen adaylarının aynı öğretim programıyla eğitim görmelerine bağlayabiliriz.

Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Öğretmen adaylarının öğrenim görmekte oldukları sınıf düzeyleri ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Öğretmen Adaylarının Öğrenim Görmekte Oldukları Sınıf Düzeylerine Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Sınıf	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	1	68	3,39	,48802	Gruplar Arası	3,507	3	1,169	5,490	,001
	2	57	3,50	,48402						
	3	53	3,57	,40297	Grup İçi	52,164	245	,213		
	4	71	3,26	,45738						
	Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248			
Zihinsel	1	68	3,56	,35952	Gruplar Arası	,496	3	,165	1,214	,305
	2	57	3,60	,36603						
	3	53	3,64	,38876	Grup İçi	33,386	245	,136		
	4	71	3,53	,36575						
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248			
Davranışsal	1	68	3,74	,43763	Gruplar Arası	1,072	3	,357	1,830	,142
	2	57	3,81	,46235						
	3	53	3,87	,43252	Grup İçi	47,871	245	,195		
	4	71	3,70	,43655						
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248			
Toplam	1	68	3,56	,35536	Gruplar Arası	1,438	3	,479	3,635	,014
	2	57	3,64	,36998						
	3	53	3,70	,36347	Grup İçi	32,294	245	,132		
	4	71	3,49	,36445						
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248			

Tek yönlü varyans analizi sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının öğrenim gördükleri sınıf düzeylerine göre iletişim becerilerinin envanterden aldıkları toplam puan ortalamalarında [$F(248)= 3,635$; $p<.05$]ve alt boyutlarından biri olan duygusal boyutta [$F(248)= 5,490$; $p<.05$]anlamlı bir farklılaşma olduğu görülmüştür. Bu farklılığın yönünün tespiti amacıyla

varyansların homojen dağılım göstermesi nedeniyle Tukey testi gerçekleştirilmiştir. Envanterden alınan toplam puanlara göre öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri 3. sınıf ile 4. sınıf öğrencileri arasında 3. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ölçeğin duygusal boyutunda ise 2. ve 3. sınıfa devam eden öğretmen adayları ile 4. sınıfa devam eden öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu; 2. ve 3. sınıflarda yer alan öğrencilerin 4. sınıf öğrencilerine göre iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Sınıf düzeyi yükseldikçe öğrencilerin iletişim beceri düzeylerinin yükselmesi doğal olarak beklenen bir sonuçtur. Çünkü yükseköğretim sırasında öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek adına uygulanan eğitim programlarının, iletişim becerilerini geliştirmesi beklenir. Ancak bu çalışmada ve alan yazınında sınıf değişkenine göre yapılan analizlerde bunun aksini gösterir çalışmaların da bulunduğu görülmüştür. Bu sebeple yükseköğretim kurumlarının programlarında iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla uygulanan derslerin ve eğitim programlarının etkililiğini ölçmek amacıyla yapılacak yeni çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri akademik başarılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Öğretmen adaylarının akademik başarı ortalamaları ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8:Öğretmen Adaylarının Akademik Başarı Ortalamalarına Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Başarı Ort.	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	2.00-altı	13	2,90	,62219	Gruplar Arası	5,260	4	1,315	6,365	,000
	2.01-2.50	34	3,43	,39397						
	2.51-3.00	105	3,37	,48086						
	3.01-3.50	78	3,51	,40611	Grup İçi	50,411	244	,207		
	3.51-4.00	19	3,63	,46524						
	Toplam	249	3,42	,47379						
Zihinsel	2.00-altı	13	3,43	,36067	Gruplar Arası	1,027	4	,257	1,907	,110
	2.01-2.50	34	3,49	,37573						
	2.51-3.00	105	3,56	,39072						
	3.01-3.50	78	3,64	,31870	Grup İçi	32,855	244	,135		
	3.51-4.00	19	3,67	,40398						
	Toplam	249	3,58	,36962						
Davranışsal	2.00-altı	13	3,57	,29488	Gruplar Arası	1,673	4	,418	2,159	,074
	2.01-2.50	34	3,73	,34912						

	2.51-3.00	105	3,74	,46963					
	3.01-3.50	78	3,82	,45249	Grup İçi	47,271	244	,194	
	3.51-4.00	19	3,97	,44113					
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248		
	2.00-altı	13	3,30	,25969	Gruplar Arası	2,146	4	,537	
	2.01-2.50	34	3,55	,31510					
Toplam	2.51-3.00	105	3,56	,39272					
	3.01-3.50	78	3,66	,33333	Grup İçi	31,585	244	,129	4,145 ,003
	3.51-4.00	19	3,76	,40171					
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248		

Analiz sonucunda sosyal bilgiler öğretmen adaylarının İletişim Beceri Envanteri'nden aldıkları toplam puan [$F(248) = 4.145, p < .05$] ve duygusal alt boyutundan [$F(248) = 6.365, p < .05$] aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık görülmüştür. Farklılığın yönünün tespiti amacıyla varyansların homojen dağılım göstermesi nedeniyle Tukey testi yapılmıştır.

Tukey sonuçlarına göre envanterin geneli esas alındığında akademik başarı not ortalamaları 2.00 ve daha altında öğrenciler ile 3.01-3.50 ve 3.51-4.00 arasında bulunan öğrenciler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu farklılık akademik başarı ortalamaları 3.01-3.50 ve 3.51-4.00 arasında bulunan öğrenciler lehinedir. Envanterin duygusal alt boyutunda ise başarı ortalaması 2.00 ve daha altında yer alan öğrenciler ile 2.01-2.50, 3.01-3.50 ve 3.51-4.00 arasında bulunan öğrencilerden anlamlı bir şekilde ayrıştığı ve bu farklılaşmanın notları 2.01-2.50, 3.01-3.50 ve 3.51-4.00 arasında bulunan öğrenciler lehine olduğu görülmüştür. Bu sonuç akademik başarıları daha yüksek olan öğretmen adaylarının hem genel olarak hem de duygusal boyutta daha yüksek iletişim beceri düzeylerine sahip olduğunu göstermektedir.

Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri uzun süre yaşamış oldukları yerleşim birimlerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Öğretmen adaylarının uzun süre yaşamış oldukları yer ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9: Öğretmen Adaylarının Uzun Süre Yaşamış Oldukları Yerleşim Birimlerine Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Yerleşim Birimi	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	Köy	43	3,43	,46651	Gruplar Arası	,205	4	,051	,225	,924
	Kasaba	14	3,47	,38025						
	İlçe	78	3,38	,42928	Grup	55,466	244	,227		

	İl	50	3,45	,53424	İçi				
	B. Şehir	64	3,41	,50820					
	Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248		
	Köy	43	3,60	,32866	Gruplar Arası	,915	4	,229	
	Kasaba	14	3,41	,46146					
Zihinsel	İlçe	78	3,54	,34046					
	İl	50	3,67	,35707	Grup İçi	32,967	244	,135	1,693 ,152
	B. Şehir	64	3,57	,40804					
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248		
	Köy	43	3,82	,42663	Gruplar Arası	,731	4	,183	
	Kasaba	14	3,73	,53171					
Davranışsal	İlçe	78	3,71	,39981					
	İl	50	3,85	,47877	Grup İçi	48,213	244	,198	,924 ,450
	B. Şehir	64	3,78	,46039					
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248		
	Köy	43	3,62	,34042	Gruplar Arası	,458	4	,115	
	Kasaba	14	3,54	,41899					
Toplam	İlçe	78	3,54	,33254					
	İl	50	3,65	,38504	Grup İçi	33,273	244	,136	,840 ,501
	B. Şehir	64	3,59	,40521					
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248		

Yapılan tek yönlü varyans analizi sonucunda öğretmen adaylarının uzun süre yaşamış oldukları yerleşim birimlerine göre iletişim becerilerinde envanterden aldıkları toplam puana göre [F(248)=.840, p>.05] ve envanterin alt boyutları olan duygusal [F(248)=.225, p>.05], zihinsel [F(248)=1.693, p>.05], davranışsal [F(248)=.924, p>.05] boyutta anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür.

Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri aile gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının aile gelir düzeyleri ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10:Öğretmen Adaylarının Aile Gelir Düzeylerine Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Gelir	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	1500-altı	44	3,38	,46831	Gruplar Arası	,838	4	,210	,933	,446
	1500-2000	110	3,48	,42441						
	2501-3500	57	3,39	,46141	Grup İçi	54,832	244	,225		
	3501-4500	19	3,29	,59807						
	4500-üstü	19	3,36	,64149						
	Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248			
Zihinsel	1500-altı	44	3,54	,31234	Gruplar Arası	1,009	4	,252	1,872	,116
	1500-2000	110	3,61	,36621						
	2501-3500	57	3,49	,35097	Grup İçi	32,873	244	,135		
	3501-4500	19	3,61	,39457						
	4500-üstü	19	3,72	,49215						
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248			
Davranışsal	1500-altı	44	3,80	,40129	Gruplar Arası	,892	4	,223	1,133	,342
	1500-2000	110	3,80	,44537						
	2501-3500	57	3,68	,41207	Grup İçi	48,051	244	,197		
	3501-4500	19	3,72	,58054						
	4500-üstü	19	3,89	,46731						
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248			
Toplam	1500-altı	44	3,57	,32117	Gruplar Arası	,577	4	,144	1,062	,376
	1500-2000	110	3,63	,34884						
	2501-3500	57	3,52	,35720	Grup İçi	33,154	244	,136		
	3501-4500	19	3,54	,46255						
	4500-üstü	19	3,66	,49767						
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248			

Çıkan sonuçta envanterden aldıkları toplam puana göre [F(248)=1.062, p>.05] ve envanterin alt boyutları olan duygusal [F(248)=.933, p>.05], zihinsel [F(248)=1.872, p>.05], davranışsal [F(248)=1.133, p>.05] boyutta anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Öğretmen adaylarının aile gelir düzeylerinin iletişim beceri düzeylerinde anlamlı bir farklılık oluşturmamasının nedeni envantere katılan her iki üniversite öğrencilerinin de devlet üniversitelerinde okuması, ailelerin gelir düzeylerinin birbirlerine yakın olması ve iki üniversitenin de benzer sosyoekonomik yapıya sahip yerlerde bulunması olabilir.

Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri anne mesleklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Öğretmen adaylarının anne meslekleri ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup

olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11:Öğretmen Adaylarının Anne Mesleklerine Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	Ev Hanımı	220	3,41	,47998	Gruplar Arası	,673	4	,168	,746	,561
	Kamu	7	3,33	,38490						
	Özel Sekt.	10	3,38	,37423	Grup İçi	54,998	244	,225		
	Serbest M.	5	3,69	,45117						
	Emekli	7	3,60	,51352						
	Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248			
Zihinsel	Ev Hanımı	220	3,57	,37346	Gruplar Arası	,672	4	,168	1,235	,297
	Kamu	7	3,61	,30723						
	Özel Sekt.	10	3,51	,27406	Grup İçi	33,210	244	,136		
	Serbest M.	5	3,92	,52154						
	Emekli	7	3,64	,23637						
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248			
Davranışsal	Ev Hanımı	220	3,76	,45566	Gruplar Arası	,419	4	,105	,527	,716
	Kamu	7	3,78	,15736						
	Özel Sekt.	10	3,82	,29823	Grup İçi	48,524	244	,199		
	Serbest M.	5	4,00	,70079						
	Emekli	7	3,91	,15258						
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248			
Toplam	Ev Hanımı	220	3,58	,37767	Gruplar Arası	,520	4	,130	,956	,433
	Kamu	7	3,57	,20205						
	Özel Sekt.	10	3,57	,24135	Grup İçi	33,211	244	,136		
	Serbest M.	5	3,87	,50047						
	Emekli	7	3,72	,18363						
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248			

Tablo 11 incelendiğinde anne mesleği değişkeninin öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinde toplam puan [F(248)=.956, p>.05] ve envanterin alt boyutları olan duygusal [F(248)=.746, p>.05], zihinsel [F(248)=1.235, p>.05], davranışsal [F(248)=.527, p>.05] alt boyut puanları dikkate alındığında anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Tablo 11 incelendiğinde anneleri serbest meslekte çalışan öğretmen adaylarının iletişim beceri ortalamalarının hem ölçekten alınan toplam puan hem de tüm alt boyutlarda diğer meslek gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Serbest meslekte çalışanlar işlerinin gereği özellikle ikna kabiliyetleri yüksek ve girişimci bir yapıda olmak durumundadırlar. Öğretmen adaylarının anneleri bu ikna yeteneklerini ve girişimci ruhu çocuklarına aktarmış, onlara rol model

olmuş olabilirler. İletişimde ilk adımı atma, dinlemeye ve anlamaya istekli olma, ikna edici bir dil kullanabilme bireyde iletişim becerisini etkileyen önemli etkenler arasındadır.

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi “Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri baba mesleklerine göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının baba mesleği ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12: Öğretmen Adaylarının Baba Mesleklerine Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Meslek	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	Çalışmıyor	13	3,45	,57853	Gruplar Arası	1,565	4	,391	1,765	,137
	Kamu	29	3,36	,46274						
	Özel Sekt.	47	3,43	,45575	Grup İçi	54,106	244	,222		
	Serbest M.	99	3,35	,49108						
	Emekli	61	3,54	,42632						
	Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248			
Zihinsel	Çalışmıyor	13	3,60	,41496	Gruplar Arası	,245	4	,061	,445	,776
	Kamu	29	3,54	,40145						
	Özel Sekt.	47	3,60	,33754	Grup İçi	33,637	244	,138		
	Serbest M.	99	3,55	,36416						
	Emekli	61	3,61	,38342						
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248			
Davranışsal	Çalışmıyor	13	3,74	,41110	Gruplar Arası	,911	4	,228	1,157	,331
	Kamu	29	3,70	,49647						
	Özel Sekt.	47	3,81	,45336	Grup İçi	48,033	244	,197		
	Serbest M.	99	3,73	,43560						
	Emekli	61	3,86	,42921						
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248			
Toplam	Çalışmıyor	13	3,60	,39072	Gruplar Arası	,780	4	,195	1,444	,220
	Kamu	29	3,53	,40438						
	Özel Sekt.	47	3,61	,36159	Grup İçi	32,951	244	,135		
	Serbest M.	99	3,54	,36005						
	Emekli	61	3,67	,36106						
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248			

Envanteri cevaplayan öğretmen adaylarının baba mesleklerine göre iletişim becerileri incelendiğinde Envanterden aldıkları toplam puan $[F(248)=1,444, p>.05]$ ve envanterin alt boyutları olan duygusal $[F(248)=1,765, p>.05]$, zihinsel $[F(248)=,445, p>.05]$, davranışsal

[F(248)=1.157, p>.05] alt boyutları açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Ancak Tablo 12 incelendiğinde babaları emekli olan öğretmen adaylarının iletişim beceri ortalamalarının hem ölçekten alınan toplam puan hem de tüm alt boyutlarda diğer meslek gruplarına göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Emekli olanların yaşça daha büyük, tecrübeli ve daha şefkatli bir yapıda olmasını beklemek doğaldır. Bu özelliklerini çocuklarına aktarmış, öğretmen adayları babalarından birçok bilgi ve beceri edinmiş olabilir; ayrıca diğer meslek gruplarına göre emeklilerin çocuklarına daha fazla vakit ayırabildikleri düşünülebilir. Bütün bunlar ise Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerine olumlu yansımış olabilir.

On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın on birinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri kardeş sayılarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Öğretmen adaylarının kardeş sayıları ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 13’te gösterilmiştir.

Tablo 13:Öğretmen Adaylarının Kardeş Sayılarına Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Kardeş Sayısı	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	0-1	57	3,46	,47941	Gruplar Arası	,644	5	,129	,569	,724
	2-3	105	3,39	,51063						
	4-5	49	3,46	,41377						
	6-7	17	3,41	,48662	Grup İçi	55,027	243	,226		
	8-9	12	3,41	,39093						
	10-Üstü	9	3,22	,41096						
	Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248			
Zihinsel	0-1	57	3,61	,31415	Gruplar Arası	,718	5	,144	1,053	,387
	2-3	105	3,56	,37588						
	4-5	49	3,56	,44558						
	6-7	17	3,68	,37695	Grup İçi	33,163	243	,136		
	8-9	12	3,39	,28207						
	10-Üstü	9	3,61	,18190						
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248			
Davranışsal	0-1	57	3,83	,37291	Gruplar Arası	1,949	5	,390	2,015	,077
	2-3	105	3,78	,44558						
	4-5	49	3,76	,50792						
	6-7	17	3,87	,50565	Grup İçi	46,995	243	,193		
	8-9	12	3,41	,30501						
	10-Üstü	9	3,74	,36430						
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248			

	0-1	57	3,63	,32941	Gruplar Arası	,661	5	,132		
	2-3	105	3,58	,38790						
	4-5	49	3,60	,39380						
Toplam	6-7	17	3,65	,40253	Grup İçi	33,070	243	,136	,972	,436
	8-9	12	3,40	,27763						
	10-Üstü	9	3,52	,23986						
	Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248			

Yapılan analiz sonucunda toplam puan [$F(248)=,972, p>.05$] ve envanterin alt boyutları olan duygusal [$F(248)=.569, p>.05$], zihinsel [$F(248)=1.053, p>.05$], davranışsal [$F(248)=2.015, p>.05$] alt boyutları açısından öğretmen adaylarının kardeş sayılarına göre iletişim beceri düzeylerinde herhangi bir anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür.

Ön İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın on ikinci alt problemi “Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerileri gün içerisinde teknoloji kullanım sıklıklarına göre anlamlı farklılık göstermekte midir?” sorusudur. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının gün içerisinde teknoloji kullanım sıklığı ile iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını belirlemek amacıyla tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Tablo 14’te gösterilmiştir.

Tablo 14:Öğretmen Adaylarının Gün İçerisinde Teknoloji Kullanım Sıklıklarına Göre İletişim Beceri Düzeylerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Boyut	Teknoloji Kull. Sıkl.	N	$\bar{X}$	Ss	Var. Kayn.	KT	Sd	KO	F	p
Duygusal	2 Saatten az	20	3,27	,48409	Gruplar Arası	,857	3	,286	1,277	,283
	2 - 4 Saat	94	3,48	,46123						
	4 - 6 Saat	71	3,40	,43578	Grup İçi	54,814	245	,224		
	6 Saatten fazla	64	3,39	,52379						
	Toplam	249	3,42	,47379	Toplam	55,671	248			
Zihinsel	2 Saatten az	20	3,51	,48322	Gruplar Arası	,466	3	,155	1,140	,334
	2 - 4 Saat	94	3,57	,37458						
	4 - 6 Saat	71	3,64	,36739	Grup İçi	33,416	245	,136		
	6 Saatten fazla	64	3,54	,32076						
	Toplam	249	3,58	,36962	Toplam	33,882	248			
Davranışsal	2 Saatten az	20	3,65	,56964	Gruplar Arası	,858	3	,286	1,456	,227
	2 - 4 Saat	94	3,81	,41560						
	4 - 6 Saat	71	3,82	,41423	Grup İçi	48,086	245	,196		
	6 Saatten fazla	64	3,71	,46881						
	Toplam	249	3,77	,44424	Toplam	48,944	248			
Toplam	2 Saatten az	20	3,48	,45229	Gruplar	,519	3	,173	1,277	,283

2 - 4 Saat	94	3,62	,36239	Arası			
4 - 6 Saat	71	3,62	,34393	Grup İçi	33,212	245	,136
6 Saatten fazla	64	3,55	,37442				
Toplam	249	3,59	,36880	Toplam	33,731	248	

Tablo 14 incelendiğinde envanterden öğretmen adaylarının aldıkları toplam puan [F(248)=1.277, p>.05] ve envanterin alt boyutları olan duygusal [F(248)=1.277, p>.05], zihinsel [F(248)=1.140, p>.05], davranışsal [F(248)=1.456, p>.05] alt boyutları açısından öğretmen adaylarının teknoloji kullanım sıklıklarına göre iletişim beceri düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

4. Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu çalışma sonucunda, araştırmaya katılan Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına bakıldığında, Pehlivan'ın (2005); Gürşimşek, Vural ve Demirsöz'ün (2008); Yılmaz ve Çimen'in (2008); Çetinkaya'nın (2011); Kılıçoğlu vd.'nin (2011); Ocak ve Erşen'in (2015), Yıldız ve Kurtuldu'nun (2016) çalışmaları ile benzerlik göstermektedir. Öğretmen adaylarının iletişim becerilerini yüksek olması beklenen bir sonuçtur. İletişim becerilerinin yüksek oluşu, bu beceriyi gelecek nesillere aktaracak olan öğretmen adaylarının mesleki yeterlilikleri adına önemli bir meziyettir. İletişim beceri düzeyleri yüksek öğretmenlerin öğrencilerinin iletişim becerilerini geliştireceği beklenmektedir. Literatür incelendiğinde, Çevik'in (2011), Milli ve Yağcı'nın (2017) yaptığı çalışmalarda farklı sonuçlara ulaştığı da görülmüştür. Çalışmamızda edinilen bir diğer sonuç ise Sosyal Bilgiler öğretmen adaylarının davranışsal boyutundan aldıkları ortalama puanlarının zihinsel ve duygusal boyut puanlarına göre daha yüksek oluşudur. Bu bağlamda, öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin eylemsel anlamda daha yüksek olmasını olumlu bir netice olarak görebiliriz.

Çalışmanın sonucunda, Güven ve Akyüz'ün (2001); Saracaloğlu vd.'nin (2001); Bulut'un (2004); Pehlivan'ın (2005); Özërbaş, Bulut ve Usta'nın (2007); Yenice ve Karasakaloğlu'nun (2009); Çetinkaya (2011); Çuhadar, Özgür, Akgün, Gündüz'ün (2014); Ocak ve Erşen'in (2015); Yıldız ve Kurtuldu'nun (2016); Aydın, Çelik ve Baş'ın (2017), çalışmalarındaki gibi cinsiyet değişkenine yönelik yapılan istatistiksel analizler sonucunda, kadın öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin erkek öğretmen adayları ile anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve bu farklılığın kadın öğretmen adayları lehine olduğu görülmüştür. Ayrıca, Koç, Terzi ve Gül'ün (2015) çalışmasında üniversite öğrencilerinde kadınların iletişim becerileri puanlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ancak Günay'ın (2003); Özden Tepeköylü'nün (2007); Dilekmen, Başcı ve Bektaş'ın (2008); Yılmaz ve Çimen'in (2008); Çiftçi ve

Taşkaya'nın (2010); Gülbahçe'nin (2010); Çevik'in (2011); Tümkiye'nin (2011); Elkatmış ve Ünal'ın (2014); Kayabaşı ve Akcengiz'in (2014); Kadakal Dölek'in (2015), çalışmalarında ise cinsiyete göre iletişim becerilerinde anlamlı bir farklılığa rastlanamamıştır. Literatür incelendiğinde cinsiyet değişkenine bağlı olarak farklı sonuçlar elde edildiği görülmüştür. Bu nedenle, bu değişkene göre genelleme yapmak güçleşmektedir. İletişim becerisi cinsiyet ayırt etmeksizin bir öğretimde olmazsa olmaz temel becerileri arasında bulunması gerekmektedir.

Çalışma sonucunda elde edilen bir diğer sonuç ise mezun olunan lise değişkenine göre iletişim becerilerinde anlamlı bir farklılık olmadığıdır. Çalışmamız bu yönüyle Kılıçoğlu ve diğerlerinin (2011), Çevik'in (2011) ve Ocak ve Erşen'in (2015); Yıldız ve Kurtuldu'nun (2016), çalışmalarıyla paralellik göstermektedir. Çalışmamızın aksine, Acar (2009) Anadolu lisesi mezunlarının meslek lisesi mezunlarına göre iletişim becerilerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine Elkatmış ve Ünal (2014) da çalışmalarında anlamlı bir farklılık bulmuştur. Mezun olunan lise değişkenine göre, genelleme yapmak mümkün görünmemektedir.

Araştırma sonucunda, iki farklı üniversitede öğrenim gören öğretmen adayları arasında üniversite değişkeni esas alındığında iletişim becerileri açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmamıştır. Bu sonuç Yılmaz, Üstün ve Odacı'nın (2009), çalışmasından farklılık göstermektedir. Bunun sebebinin ise örneklemimiz içerisinde yer alan iki üniversitenin de devlet üniversitesi olması, aynı öğretim programının uygulanması ve benzer bölgelerde bulunması olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada sınıf değişkenine göre öğretmen adaylarının iletişim becerileri arasında anlamlı bir farka rastlanmıştır. Envanterden alınan toplam puanlara göre öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri 3. sınıf ile 4. öğrencileri arasında 3. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Ölçeğin duygusal boyutunda ise 2. ve 3. sınıfa devam eden öğretmen adayları ile 4. sınıfa devam eden öğretmen adayları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu; 2 ve 3. sınıflarda yer alan öğrencilerin 4. sınıf öğrencilerine göre iletişim beceri düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Pehlivan (2005), çalışmasında, birinci sınıflar ile dördüncü sınıflar arasında, dördüncü sınıflar lehine anlamlı bir fark elde etmiştir. Çetinkaya (2011); Ocak ve Erşen (2015) ise çalışmalarında 1. sınıf lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Güven ve Akyüz'ün (2001); Özden Tepeköylü (2007); Dilekmen, Başcı ve Bektaş'ın (2008); Gülbahçe'nin (2010); Kadakal Dölek'in (2015); Yıldız ve Kurtuldu'nun (2016); Milli ve Yağcı'nın (2017), çalışmalarında ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Öğretmen adaylarının eğitim hayatlarına devam ettikçe yeni şeyler öğrenmesi ve iletişim becerilerini geliştirmeleri beklenen bir durum iken bunun aksinin çalışmalarda çıkması ilgi çekicidir. Bu konuda nitel çalışmalar yapılarak bu durumun sebeplerinin ortaya çıkarılması literatüre katkı sağlayacaktır.

Özerbaş, Bulut ve Usta (2007) ile Kadakal Dölek'in (2015) çalışmalarına benzer bir şekilde bu çalışma sonucunda da akademik başarı değişkenine göre iletişim beceri düzeylerinde farklılaşma görülmüştür. Çalışma bulgularına göre daha yüksek bir akademik ortalamaya sahip öğrencilerin daha iyi düzeyde iletişim becerilerine sahip olduğu söylenebilir.

Öğretmen adaylarının uzun süre yaşamış oldukları yerleşim birimi değişkeni baz alındığında birbirleri arasında iletişim becerileri açısından anlamlı bir farklılığın olmadığı görülürken bu sonuç Özden Tepeköylü'nün (2007); Acar'ın (2009); Yılmaz, Üstün ve Odacı'nın (2009) çalışmalarıyla örtüşmektedir. Günümüzde teknoloji ve sosyal medyanın gelişmesi ve en ücra yerlere kadar ulaşmasının bu sonucu doğurmuş olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmada aile gelir düzeyine göre öğretmen adaylarının iletişim becerilerinde anlamlı bir farklılık olmadığı da belirlenmiştir. Bu veri Özden Tepeköylü'nün (2007) ve Kadakal Dölek'in (2015) çalışmasıyla örtüşmektedir. Araştırmamıza katılan öğrencilerin devlet üniversitelerinde okuması, bu üniversitelerin benzer sosyoekonomik özelliklere sahip şehirlerde bulunması ve ailelerin birbirlerine yakın gelir düzeylerinin olması bu sonucu doğurmuş olabilir.

Çalışmada anne ve baba mesleği açısından öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür. Özden Tepeköylü'nün (2007), çalışmasında da anne ve baba mesleğinin iletişim becerisini farklılaştırmadığı ifade edilmiştir. Araştırma sonuçları incelendiğinde anlamlı farklılık olmasa da anneleri serbest meslek sahibi olan ve babaları emekli olan öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin envanterin genelinden ve tüm alt boyutlarından aldıkları puanın diğer meslek sahibi ebeveynlere göre yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonucu annelerin çocuklarına girişimci ruhu aşlamış olabileceğinin ve emekli babalarında çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Bu araştırmanın alt problemleri içerisinde yer alan öğretmen adaylarının kardeş sayılarının iletişim becerilerini anlamlı bir şekilde farklılaştırmadığı görülmüştür.

İletişim becerileri açısından günlük teknoloji kullanım sıklığının anlamlı bir farklılığa yol açmadığı bu çalışmanın bir diğer sonucudur. Ocak ve Erşen (2015) ile Kadakal Dölek'in (2015) çalışmalarında anlamlı bir fark bulunamamıştır; Teknolojinin gelişmesiyle beraber tüm dünyadaki insanların birbirleriyle daha kolay ve sık iletişim kurabildikleri şüphesizdir. Teknoloji insanları ve yerleşim birimlerini birbirine hiç olmadığı kadar yaklaştırmıştır. Özellikle teknolojinin gelişmesine paralel olarak yaygınlaşması, sosyal medya araçlarının gelişmesi ve sosyal medya kullanımının katlanarak artması bu verinin doğruluğuna işaretir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

Öğretmen adaylarının yetiştirilmesi için uygulanan öğretim programı üzerinde yeni çalışmalar yapılmalı ve sınıf düzeyi yükseldikçe neden iletişim beceri düzeyinin anlamlı bir şekilde artmadığı belirlenmelidir.

Öğretmenlerin zihinsel ve duygusal boyuttaki iletişim becerileri puanlarını arttırmaya yönelik etkinlikler düzenlenebilir. Öğretmen adaylarının iletişim becerileri farklı değişkenler açısından ele alınıp incelenebilir. Araştırmaların güçlendirilmesi adına iletişim becerilerine etki edebilecek olan diğer değişkenleri belirlemek amacıyla araştırmalar nitel çalışmalar ile desteklenebilir.

Türkiye'nin farklı bölgelerinden çalışma grubu / örneklem alınarak çalışma yapılabilir.

Öğretmen yetiştiren kurumların öğretmen adaylarının iletişim becerilerini geliştirmeye yönelik çalışmalar yapması faydalı olabilir.

Kaynaklar

- Acar, V. (2009). *Öğretmen adaylarının iletişim becerileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Burdur: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ahmetoğlu, E. ve Acar, I. H. (2016). The correlates of Turkish preschool preservice teachers' social competence. *Empathy and Communication Skills. European Journal of Contemporary Education, 16(2)*, 188-197.
- Aktın, K. (2010). *Türkiye, İngiltere ve ABD sosyal bilgiler/tarih ders kitaplarında yapılandırmacı yaklaşım; II. Dünya savaşı örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ata Aktürk, A. ve Demircan, H. Ö. (2017). Preschool teachers' teacher-child communication skills: The role of self-efficacy beliefs and some demographics. *Journal of Education and Human Development, 6(3)*, 86-97.
- Ata, A. (2015). *Öğretmen-çocuk iletişim becerileri ve öz-yeterlik inançlarını etkileyen faktörler: Okul öncesi öğretmenleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, E., Çelik, A. ve Baş, M. (2017). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Uluslararası Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (SSAD), 1(1)*, 25-34.
- Baltacı, H.Ş. (2014). Okulda kişilerarası ilişkiler ve iletişim. (ed.Kaya, A.), *Kişilerarası ilişkiler ve etkili iletişim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Bulut, N. B. (2004). İlköğretim sınıf öğretmenlerinin iletişim becerilerine ilişkin algılarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 2(4)*, 443-452.
- Çetinkaya, Z. (2011). Türkçe öğretmen adaylarının iletişim becerilerine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 19(2)*, 567-576.
- Çiftçi, S. ve Taşkaya, S. M. (2010). Sınıf öğretmeni adaylarının öz yeterlik ve iletişim becerileri arasındaki ilişki. *9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (20-22 Mayıs)*, Fırat Üniversitesi Bildiriler Kitabı, Elazığ, 509-512.

- Çuhadar, Ç., Özgür, H., Akgün, F. ve Gündüz Ş. (2014). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve iletişimci biçimleri, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 295-311.
- Dilekmen, M., Başcı, Z. ve Bektaş, F. (2008). Eğitim fakültesi öğrencilerinin iletişim becerileri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(2), 223-231.
- Dökmen, Ü. (1994). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Ekici, F. Y., Günhan, G. ve Anılan, Ş. (2017) Okul öncesi öğretmenlerinin iletişim becerileri. *Uluslararası Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi*, 11, 1-27.
- Elkatmış, M. ve Ünal, E. (2014). Sınıf öğretmeni adaylarının iletişim beceri düzeylerine yönelik bir çalışma. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 107-122.
- Erkan, Z, Avcı, R. (2014). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri: Mizaç ve karakter özelliklerinin rolü. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 84-94.
- Ersanlı, K. ve Balcı, S. (1998). İletişim becerileri geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk PDR (Psikolojik Danışma ve Rehberlik) Dergisi*, 10, 7-12.
- Gülbağçe, Ö. (2010). K.K. Eğitim Fakültesi öğrencilerinin iletişim becerilerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,12(2), 12-22.
- Günay, K. (2003). *Sınıf yönetiminde öğretmenlerin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güven, A. ve Yalçinkaya Akyüz, M. (2001). Öğretmen adaylarının iletişim ve problem çözme becerilerine ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 1, 13-22.
- Kadalkale, A. (2015), *Üniversite öğrencilerinin iletişim becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kesicioğlu, O., G. ve Güven, G. (2014) Okul öncesi öğretmen adaylarının özyeterlik düzeyleri ile problem çözme, empati ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(5), 1371-1383.
- Kılıçgil, E., Bilir, P., Özdiç, Ö., Eroğlu, K. ve Eroğlu, B. (2009). İki farklı üniversitenin beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*,7(1),19-28.
- Kılıçoğlu, G; Gedik, H. ve Akhan, N. E. (2011). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin değerlendirilmesi. *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 27-29 Nisan, Antalya,1243-1251.
- Koç, B., Kılıç, Y. ve Gül, A. (2015). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri ile kişilerarası problem çözme becerileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 4(1), 369-390.
- Korkut, F. (1996). İletişim becerileri değerlendirme envanterinin geliştirilmesi: Güvenirlilik ve geçerlilik çalışmaları. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 18-23.
- Maden, S. (2013). Niçin dinlemiyoruz? Dinleyememe probleminin sosyokültürel analizi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*,2(1), 49-83.
- Milli, M. S. ve Yağcı, U. (2017). Öğretmen adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 286-298.

- Narin, N. (2009). *İlköğretim ikinci kademe sosyal bilgiler öğretmenlerinin eleştirel düşünme becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Adana.
- Ocak, G. ve Erşen, Z.B. (2015). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri algılarının incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 1-19.
- Oskay, Ü. (1992). *İletişimin abc'si*. İstanbul: Simavi Yayınları.
- Özerbaş, M. A., Bulut, M. ve Usta, E. (2007). Öğretmen adaylarının algıladıkları iletişim becerisi düzeylerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 8(1), 123-135.
- Pehlivan, K. (2005). Öğretmen adaylarının iletişim becerisi algıları üzerine bir çalışma. *İlköğretim Online*, 4(2), 17-23.
- Saracaloğlu, A. S., Özkütük, N. ve Silkü, A. (2001). Üniversite öğrencilerinin iletişim becerileri. *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi (Sözlü Bildiri)*, Bolu.
- Şahin, F., Kandır, A., Can Yaşar, M. ve Yazıcı, E. (2012). Okul öncesi öğretmenlerin iletişim becerilerinin bazı değişkenler yönünden incelenmesi. *İ. İ. B. International Refereed Academic Social Sciences Journal*, 3(5), 95-108.
- Şara, P., Güney, Ü . (2015). Sınıf ve branş öğretmenlerinin iletişim becerileri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi: Eşme ilçesi örneği. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu Özel Sayı, 195-205.
- Tepeköylü, Ö. (2007). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu (BESYO) öğrencilerinin iletişim becerisi algılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Manisa: Celal Bayar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tepeli, K. ve Arı, R. (2011). Okul öncesi eğitim öğretmeni ve öğretmen adaylarının iletişim ve sosyal becerilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 385-394.
- Tunçeli, H. (2016). Öğretmen adaylarının iletişim becerileri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Sakarya Üniversitesi örneği). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 3(3), 51-58.
- Tümekaya, S. (2011). Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin iletişim becerileri ile öğretmenlik tutumlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20(2), 49-62.
- Ulutaş, İ. ve Aksoy, A., B. (2010). Communication Skills and Self-esteem Level of Preschool Teacher Trainees. *The International Journal of Learning*, 17, 1-10.
- Uygun, K. Sosyal bilgiler programı ve yapılandırmacılık. (ed. Çalışkan, H. ve Kılcan, B.). *Sosyal bilgiler öğretimi*. İstanbul: Lisans Yayıncılık.
- Yalın, H. İ. (2003). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Yıldız, Y. ve Kurtuldu, K. (2016). Müzik öğretmeni adaylarının iletişim becerilerinin incelenmesi. Karadeniz Teknik Üniversitesi örneği. *Route Educational and Social Science Journal Volume*, 3(3), 208-217.
- Yılmaz, İ. ve Çimen, Z. (2008). Beden eğitimi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeyleri. *Atatürk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(3), 3-14.
- Yılmaz, M., Üstün, A. ve Odacı, H. (2009). Okul öncesi öğretmen adaylarının iletişim beceri düzeylerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Giresun Üniversitesi Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 8-19.

Extended Abstract

Establishing healthy relationships of individuals depends on the development of communication skills. Communication can be expressed as the ability of individuals to transfer thoughts, feelings, attitudes, beliefs and ideas to each other. Communication skills; verbal and non-verbal communication, willingness to communicate, effective listening, correct feedback, effective use of language, correct use of language and empathy. Communication skills are the most basic condition for making education in a healthy way. For this reason, communication and communication skills have been cited in many parts of the curriculum introduced in schools in 2017, and were also among the basic skills in the Social Studies Curriculum. Undoubtedly, the most important task in gaining communication skills is to the teachers who will guide the students and be a role model for them. These features, which are expected to be acquired by the students, must be present in the teachers. Therefore, the communication skills of the prospective teachers have been the subject of curiosity. The aim of this study is to examine the communication skills of social studies teacher candidates. In this study, communication skills were investigated by using variables such as gender, class levels, academic achievement, high school, university, parent profession, and family income level, number of siblings, long-lived settlement, and frequency of technology usage.

The survey model was applied. The participants of this research, which were prepared with appropriate sampling, were 249 teacher candidates studying at Social Sciences Teaching Department of Faculty of Education of Aydın Adnan Menderes University and Uşak University during the 2017 - 2018 academic year spring term. The data of the study were obtained through the Personal Information Form and the Communication Skills Inventory developed by Eranlı and Balcı (1998). Personal information form consisting of 11 questions; The aim of this study was to determine the demographic characteristics of the students (gender, high school, university, class levels, academic achievements, long-term residence, family income, parents' occupations, number of siblings, frequency of using technology). It was prepared. The statistical package was used to analyze the data obtained from data collection tools and to perform statistical operations on the data. In order to interpret the data, t-test, one-way ANOVA and Tukey test were used because of the normal distribution of the data in order to determine whether the scores obtained from the general and sub-dimensions of inventory as well as frequency and descriptive analyzes differ according to the determined variables. The Cronbach Alpha reliability coefficient, which was used to determine the internal consistency of the inventory used as a data tool, was found to be 85.

As a result of the study, it was determined that the level of communication skills of the social studies teacher candidates who participated in the study was high. As a result of the statistical analysis of gender variable, it was seen that communication skills of female teacher candidates differed significantly with male teacher candidates and this difference was in favor of female teacher candidates. No significant difference was found in communication skills according to the graduated high school variable. As a result of the research, there was no significant difference in terms of communication skills between the prospective teachers who were studying at two different universities.

In the study, it was found that there was a significant difference in terms of communication skills according to the class variable. According to the total scores taken from the inventory, the communication skills levels of the prospective teachers differed significantly between the 3rd and 4th students in favor of 3rd grade students. According to the study results, it can be said that students with a higher academic average have better communication skills. It was observed that there was no significant difference in communication skills between teacher candidates based on the settlement variable of which they lived for a long time. In the study, it was determined that there was no significant difference in the communication skills of pre-service teachers according to family income level. Again in the study, it was seen that the communication skills of teacher candidates did not differ significantly in terms of mother and father profession. It was observed that the number of siblings of the prospective teachers did not significantly differentiate their communication skills. It is another result of this study that the frequency of daily use of technology in terms of communication skills does not cause any significant difference. It can be more beneficial for teacher training institutions to increase teacher candidates' lessons, programs, practices and activities to improve their communication skills.